

December 2023

ter gelegenheid van 50 jaar HWL

WAARDZEGGER

speciale uitgave (3 van 3)

bewaar
exemplaar

2002

2000

1999

Oprichting Stichting HWL

Verschijsning boek Vogels van de

Veldschuur Klein Profijt

De Waardzegger is het verenigingsblad van Hoekschevaards Landschap

Ten geleide

Het woord “trots” neem ik eigenlijk zelden in de mond. Ik ben zelf nogal nuchter en dan klinkt dit woord gauw wat overdreven. Bovendien heeft succes vaak vele vaders en moeders, zodat je al snel anderen tekort doet. Maar voor dit voorwoord wil ik een uitzondering maken.

Ik ben trots op HWL, de vereniging Hoekschewaards Landschap! Trots op 50 jaren met enorme inzet voor natuur en landschap. Trots op de vele resultaten. Trots op de enorme kennis binnen de vereniging. Trots op het doorzettingsvermogen en de vasthoudendheid van de verenigingsleden. En trots op de wijze waarop het 50-jarig jubileum is vormgegeven.

De afgelopen twee jaar is er buitengewoon veel gebeurd om het jubileumjaar op grootse wijze te vieren. Met symposia, bijzondere uitgaven van het verenigingsblad, een serie YouTube films, takkenkunst, het benoemen van 17 iconische plant- en diersoorten, etc. Er is nieuw elan ontstaan binnen en rond de vereniging. En dat alles heeft erin geresulteerd dat ik constateer dat HWL weer stevig aan tafel zit in de verschillende overleggen inzake biodiversiteit, het programma voor het landelijk gebied, planologie, klimaatadaptatie en natuurontwikkeling. En dat is goed. We staan voor enorme uitdagingen en dan is een actieve, betrokken en inhoudelijk sterke natuurpartner van groot belang.

Dit is de laatste jubileumuitgave. En als je de drie publicaties bij elkaar legt, heb je een prachtig overzicht van de vele hoogtepunten van de vereniging. De kennis hiervan vormt een uitstekend vertrekpunt voor de komende vijftig jaar. Het is belangrijk dat Hoekschewaards Landschap en de gemeente elkaar dan ook weer goed weten te vinden, elkaar versterken en ieder vanuit zijn of haar rol en verantwoordelijkheid weet bij te dragen aan een gezonde en mooie toekomst voor onze natuur, onze inwoners en alles wat groeit en bloeit op eiland.

Harry van Waveren

Wethouder Natuur

In deze speciale uitgave:

- **Nationaal Landschap Hoeksche Waard.** In 2006 werd de Hoeksche Waard Nationaal Landschap. **Jan Prince** geeft een terugblik, met speciale aandacht voor de acties van HWL, die van doorslaggevende betekenis zijn geweest.

4-5

- **Fruit in de Hoeksche Waard!** Sinds 2008 zijn de appelbomen aan de Ritselaarsdijk in beheer van HWL, met dank aan Jonkheer J.H.F. Quartel. Met **Gaëlle Cagé** gaan we kriskras door de historie van de werkgroep Fruit & Sap.

6-7

- **Aan de wieg van HWL:** De favoriete plek van de 'bomenman' van het eerste uur, **Flip Scherbeijn**, is de Binnenmaas: het landschap als geheel, de rietkragen en uiteraard de appelbomen aan de Ritselaarsdijk.

8-9

- **HWL, 50 jaar voorloper in ecologische beheer!** In 2006 werd door de pas opgerichte Stichting Natuurbeheer Hoekschewaards Landschap een vaste medewerker aangesteld: **Cees Mesker**. In dit artikel een mooi overzicht van beheer door HWL.

10-11

- **Uilen in de Hoeksche Waard!** Uilen vormen een onmisbare schakel in de biodiversiteit en het binnen de perken houden van de hoeveelheid muizen. **Ruud Polderman** kijkt terug op de activiteiten van de uilenwerkgroep.

12-13

- **Takkenfeest 2023.** (middenblad) Een compilatie van de meeste takkenobjecten die in het kader van 50 jaar HWL in de hele Hoeksche Waard enthousiast door vrijwilligers werden gebouwd.

14-15

- **Aan de wieg van HWL:** Als hekkensluiter van de interviews met leden die ooit aan de wieg van onze vereniging stonden, **Ben Dolaard**. Hij maakte vanaf het allereerste begin deel uit van het bestuur.

16-17

- **Huisblad van HWL.** Een overzicht van oud redactieleden hoe het eerste HWL huisblad uitgroeide van nieuwsbrief in 1982 tot Waardzegger van vandaag.

18-21

- **'Vlinderman' aan het woord...** Toen **Ton Schilperoord** in 2003 een nachtvlindernacht bijwoonde, was hij verkocht, meldde zich aan als vrijwilliger en is nu de coördinator van de vlinderwerkgroep.

22-23

- **n' Weerzien met de HW over een halve eeuw...** Een artikel van de hand van **Gerard Ouweneel**, een persoonlijke fantasie over de nog te ontwikkelende Hoekschewaard, hoe deze er in 2073 kan uitzien.

24-27

Nationaal Landschap Hoeksche Waard

Door: Jan Prince (wg Planologie & Milieu)

In 2006 werd de Hoeksche Waard Nationaal Landschap. Dat was het resultaat van een jarenlange strijd tegen de plannen van het rijk en de provincie voor een grootschalig bedrijventerrein en een glastuinbouwgebied in de Hoeksche Waard. In dit artikel een terugblik, met speciale aandacht voor de acties van HWL, die van doorslaggevende betekenis zijn geweest.

HWL in Den Haag op de bres voor Nationaal Landschap

RD 06-02-2008

Den Haag/Oud-Beijerland — De Hoeksche Waard moet voor de toekomst worden bewaard als historisch landschap van nationale waarde. Dat vindt het Hoeksche-waards Landschap (HWL). Om nogmaals de aandacht op haar standpunt te vestigen heeft J. Prince van de natuurvereniging vanmorgen op het Binnenhof in Den Haag hun 'Visie op Nationaal Landschap Hoeksche Waard' aangeboden aan A. Duivesteijn van de PvdA.

Duivesteijn, woordvoerder ruimtelijke ordening van zijn partij, lanceerde twee jaar geleden het begrip Nationaal Landschap. De schaarse open ruimte van het karakteristieke landschap van de Hoeksche Waard moet tegen de oprukkende verstedelijking worden beschermd, was daarvoor de motivatie. Het HWL wil nu laten zien dat dat eerst nog onbekende begrip inmiddels betekenis heeft gekregen. In tien punten maakt de natuurvereniging duidelijk hoe het begrip Nationaal Landschap door de overheden moet worden uitgewerkt.

Meest essentiële punt hierin is dat de hele Hoeksche Waard als Nationaal Landschap wordt aangewezen, vindt de vereniging. Een bedrijventerrein ten oosten van de hogesnelheidslijn (HSL), zoals minister J. Pronk in zijn Vijfde Nota Ruimtelijke Ordening oppert, past daar volgens haar niet in.

De Hoeksche-Waardse wens om één Nationaal Landschap te worden, heeft de steun van de 'groene coalitie' — PvdA, D66, Groen-Links, SGP en ChristenUnie — in de Tweede Kamer, bleek vorige week tijdens een debatavond in Oud-Beijerland over de toekomst van het eiland.

Natuurlijk

„Het moet op een natuurlijke manier door rivieren worden begrensd,” vermeldt de visie van het HWL over het Nationale Landschap. „Elke andere grens — zoals de hogesnelheidslijn — is gekunsteld en zal afbreuk doen aan dat nationaal landschap.” Zware industrie ten oosten van de HSL zal 'het sluipende begin van het einde' worden, vreest de natuurvereniging. „Zonder die oosthoek stort het nationale landschap in.”

Eenvoudige recreatie

Daarnaast vindt het HWL de ecologische structuur, de krekken en watersystemen, cultuurhistorische boerderijen en monumenten heel belangrijk, evenals de archeologische ondergrond en de belevingswaarde en betrokkenheid van de bevolking. De landbouw moet de drager van het landschap blijven, vindt de vereniging. De bewoners van verstedelijkte gebieden als Rijnmond en de Drechtsteden kunnen gebruik maken van wandel- en fietspaden en eenvoudige recreatie.

Op 25 maart beslist de Tweede Kamer definitief over de plannen beschreven in de Vijfde Nota.

Het Nationaal Landschap is onlosmakelijk verbonden met twee ontwikkelingen in het verleden: een havengerelateerd bedrijventerrein van 225 ha in de zogenoemde Puntzak¹ en 250 ha glastuinbouw in de Ambachtsheerlijkheid Cromstrijen.

Het begon in 1996 met de Actualisering van de Vinex², waarin deze plannen waren opgenomen. Rijk en provincie zagen de Hoeksche Waard als oplossing voor het ruimtegebrek in de Rotterdamse Regio. Het werd het begin van een jarenlange en niet aflatende strijd tegen deze plannen. Een van de eerste acties van HWL was het indienen van een bezwaarschrift en een brief naar minister-president Kok, met afschrift naar vele instanties. Er werd contact gelegd met Tweede Kamerleden. Kamerleden Peter van Heemst en Machteld Versnel werden uitgenodigd voor de start van de Oeverloop dat jaar.

In Schuring werd in 1997 Stichting Groen en Leefbaar Hoeksche Waard Zuid opgericht, tegen de glastuinbouw en onder de bezielende leiding van Co Nootenboom. Ook deze stichting werd zeer bedreven in het actievoeren. De inspanningen van HWL en Groen en Leefbaar tegen het bedrijventerrein en de glastuinbouw leidden in 1998, bij de Kamerbehandeling van de Actualisering Vinex, tot de motie Versnel. Met als gevolg dat het Kabinet een besluit over de Hoeksche Waard uitstelde. HWL schreef een toekomstvisie, die verspreid werd onder ministers, Kamerleden, Statenleden en gedeputeerden.

In dat jaar en volgende jaren hebben ministers, Kamerleden en Statenleden de Hoeksche Waard bezocht. Bijzonder was het bezoek van minister Pronk in februari 1999, dat begon op Klein Profijt met een gesprek met leden van de werkgroep Milieu en Planologie. Ook in 1999 overhandig-

den HWL en Groen en Leefbaar in Den Haag 6464 bezwaarschriften tegen het bedrijventerrein en de glastuinbouw aan gedeputeerde Houtman.

Ook in dat jaar ontstond het begrip nationaal landschap, een initiatief van Kamerlid Adri Duivesteijn. De Hoeksche Waard werd in het begin nog niet genoemd, maar door toedoen van HWL en Groen en Leefbaar gingen in de Tweede Kamer steeds meer stemmen op om de Hoeksche Waard ook nationaal landschap te maken. Dat leidde in oktober 1999 tot de motie Duivesteijn, waarin het Kabinet werd opgeroepen om, naast het schrappen van het bedrijventerrein, de Hoeksche Waard mede als nationaal landschap in de Actualisering Vinex op te nemen.

Een volgende actie was in 2000 de expositie 'Hoeksche Waard, Nationaal Landschap?' in Klein Profijt. De opening werd, met de nodige publiciteit, verricht door Adri Duivesteijn. In oktober van dat jaar debatteerden de Kamercommissies VROM en EZ over de Hoeksche Waard. Een meerderheid van de Tweede Kamer bleef vasthouden aan de motie Duivesteijn. Geen bovenregionaal bedrijventerrein en de erkenning van de Hoeksche Waard als Nationaal Landschap. In het daarop volgend Kamerdebat werden nogmaals twee moties over de Hoeksche Waard ingediend. Eén voor het Nationaal Landschap en één tegen het grootschalige bedrijventerrein. Beide moties werden aangenomen.

De Actualisering van de Vinex is nooit afgerond omdat het rijk inmiddels was gestart met de Vijfde Nota Ruimtelijke Ordening. In december 2000 publiceerde minister Pronk de hoofdlijnen van deze Nota. In deze Nota werden zeven nationale landschappen geïntroduceerd, waaronder de Hoeksche Waard. Vreugde alom, maar

1) Dit is de locatie bij de aansluiting van de toekomstige A4-zuid met de A29, in de vorm van een puntzak.

2) Vierde Nota Ruimtelijke Ordening Extra.

minder feestelijk was dat het bedrijventerrein nu oost van het toekomstige HSL-tracé was gepland, in plaats van in de Puntzak. En waarbij dit deel van de Hoeksche Waard geen Nationaal Landschap zou worden. Wel was het plan voor glastuinbouw in de Ambachtsheerlijkheid inmiddels geschrapt. Naast verzet tegen het bedrijventerrein werd nu ook actie gevoerd voor een ongedeeld nationaal land-

ca. Een grote tegenvaller, want het werd nu ongewis hoe een volgend Kabinet en een volgend Parlement zouden handelen. In november 2002 kwam het nieuwe Kabinet met de Stellingnamebrief Nationaal Ruimtelijk Beleid. De Vijfde Nota was van de baan en er volgde een tijd van betrekkelijke rust waarin het ministerie van VROM aan de nieuwe Nota Ruimte werkte. Lang bleef er onzekerheid over de natio-

VROM, Carla Dekker, en Tweede Kamerleden. Een gedenkwaardig moment was het bezoek van ministers Dekker en Veerman aan de Hoeksche Waard in 2004, met een busrit door het bedreigde gebied. HWL was hierbij aanwezig. En weer werden Kamerleden uitgenodigd. Zo ontving de Hoeksche Waard delegaties van het CDA, GroenLinks, de SP en de LPF. Het bleek dat er in de nieuwe Tweede Kamer nog steeds een meerderheid voor het nationaal landschap en tegen het bedrijventerrein was. Maar het bleef wel spannend. Op 17 januari 2005 bespraken de betrokken Kamercommissies de Nota Ruimte. In antwoord op Kamervragen schreef minister Dekker dat de Hoeksche Waard ruimte moest bieden aan 120 ha netto havengerelateerd en 60 ha netto regionaal bedrijventerrein in de noordrand. Totaal 180 ha netto, ofwel 270 ha bruto. Maar de minister schreef ook dat de Hoeksche Waard toch als nationaal landschap zou worden toegevoegd.

Het bedrijventerrein was weer reden om actie te voeren en Kamerfracties te benaderen. HWL schreef een visie over de ontwikkeling van het Nationaal Landschap met titel *'De Einder in zicht'*.

Na verdere behandeling van de Nota Ruimte werd deze op 27 februari 2006 in het Staatsblad gepubliceerd. Het Nationaal Landschap was definitief. Het plan voor het bedrijventerrein stond er nog wel in, maar was, als gevolg van weerstand in de Tweede Kamer, afgezwakt. Nader onderzoek zou moeten uitwijzen of het bedrijventerrein nog noodzakelijk zou zijn. Het resultaat was dat het bedrijventerrein een jaar later alsnog werd geschrapt. Al met al heeft de hele zaak 10 jaar geduurd. Met recht een proces van lange adem, waarbij hulde voor de actievoerders van toen.

Vanwege de beschikbare ruimte in deze jubileumuitgave zijn alleen de belangrijkste gebeurtenissen vermeld.

Minister Pronk tijdens een werkbezoek aan de Hoeksche Waard in 1999. Pronk krijgt in Oud-Beijerland tekst en uitleg over Hoeksche Waard door mensen van het Hoekschewaards Landschap. Archief foto Rein Geleijne

schap. Weer werden Kamerleden uitgenodigd. HWL schreef de brochure 'Hoeksche Waard, Nationaal Landschap', en bood het eerste exemplaar op het Binnenhof aan Tweede Kamerlid Adri Duivesteijn aan. De Vijfde Nota was inmiddels in een eindstadium. Bij de behandeling door de Kamercommissies VROM, EZ en LNV op 25 maart 2002 bleken alle partijen voor een ongedeeld nationaal landschap te zijn. Ook waren alle partijen, behalve de VVD, tegen het bedrijventerrein. De vele inspanningen vanuit de Hoeksche Waard hadden vrucht afgeworpen. Het leek een gelopen race.

Het liep echter volkomen anders. Op de dag dat de Tweede Kamer over de Vijfde Nota zou stemmen, viel het Kabinet vanwege Srebreni-

nale landschappen, totdat eind 2003 bekend werd dat er 19 nationale landschappen zouden komen, maar zonder de Hoeksche Waard. Maar de Hoeksche Waard werd wel genoemd als locatie voor 180 ha netto haven gerelateerd bedrijventerrein. Weer brak een periode aan waarin veel werk werd verzet om de Hoeksche Waard alsnog als nationaal landschap op de kaart te krijgen. 17 januari 2003 bezocht een Kamerdelegatie van GroenLinks Klein Profijt. Bij deze gelegenheid adopteerde GroenLinks de Hoeksche Waard als bijzonder landelijk gebied en benoemde HWL Kamerlid Wijnand Duijvendak tot 'ambassadeur van de Hoeksche Waard'.

Veel energie werd gestoken in contacten met de nieuwe minister van

Fruit in de Hoeksche Waard!

Verleden, heden en toekomst

Door: Gaëlle Cagé (wg Fruit & Sap)

De appelbomen op de Ritselaarsdijk, tussen Westmaas en Strijen - door de gemiddelde Hoekschewaarders steevast Appeldijk genoemd - komen in 2008 via het waterschap in beheer bij HWL. Nadat de oude bomen omstreeks 1968 het slachtoffer werden van de rooipremies, zorgde de wethouder van Westmaas, Jonkheer J.H.F. Quartel, ervoor dat er nieuwe appelbomen werden aangeplant.

Nu is mij eindelijk duidelijk waarom Jhr. J.H.F. Quartel zich destijds hard heeft gemaakt voor herplant van de appelbomen. Dat was dus niet enkel omdat hij zelf fruitteler was, maar omdat hij een groot hart had voor het landschap. Jhr. Quartel was niet alleen wethouder van Westmaas, maar in 1973 één van de medeoprichters van Stichting Hoekschewaards Landschap, zoals in de 1ste jubileumuitgave van de Waardzegger werd vermeld!

Als in 2013 de appelbomen aan de Appeldijk weer mooi fruit dragen, de perenboompjes op de Zuiddijk door de schooljeugd zijn geplant én we voor het eerst ons fruit tot sap hebben verwerkt, wordt de werkgroep Fruit & Sap opgericht.

Na 10 jaar Fruit&Sap is deze jubileumuitgave van de Waardzegger voor mij aanleiding om in gesprek te gaan met dhr. Jan Zevenbergen, een Hoekschewaardse fruitteler (in ruste) langs de Rijksstraatweg (Numansdorp).

De fruitteelt in de HW gaat ver terug, blijkt uit het gesprek met dhr. Zevenbergen. Nadat de boomgaard van de familie Zevenbergen a.g.v. de inundatie aan het eind van de oorlog is doodgegaan, neemt een oom van dhr. Zevenbergen in de jaren '60 het initiatief om de boomgaard te vernieuwen. Op 1 hectare stonden destijds slechts 10 hoogstam bomen. Er werd gewerkt met eendelige ladders van 30 sporten. Geen lichtzinnig werk en alles bij elkaar hard werken

voor een relatief kleine opbrengst: 1 hectare Groninger Kroon levert in die tijd namelijk 'slechts' 25.000kg appels op. Van het Groninger Kroon appelras levert in die tijd 120 kratten fruit op.

Persoonlijk leefde ik in de veronderstelling dat fruittelers in die tijd al veel kennis hadden over sapstromen, snoei op vruchthout etc., maar dhr. Zevenbergen vertelt mij

Ritselaarsdijk

Zoete Brederode

Jan Zevenbergen

dat die kennis pas na de 2^e wereldoorlog een vlucht nam. Er werd veel onderzoek gedaan in proeftuinen; ook in de HW tussen Klaaswaal en Numansdorp. Leden van de Nederlandse Fruittelers Organisatie (NFO) konden demonstraties bijwonen om zo hun kennis en kunde te vergroten.

Het onderzoeksinstituut East Malling in Groot-Brittannië speelt sinds 1919 een belangrijke rol in het onderzoek naar de verbetering van variëteiten en het verspreiden van kennis over fruitteelt. Nog altijd is dit dé plek waar alle mogelijke onderstammen, wereldwijd, worden bewaard voor onderzoek en reproductie. Dergelijk onderzoek zorgt ervoor dat er nog altijd nieuwe appel- en perenrassen op de markt verschijnen. Niet omdat de wetenschap dat zo graag wil, maar omdat de wensen van de consument en teler veranderen. Zo won Zevenbergen aanvankelijk medailles met zijn appelras Lombarts Calville, maar liet de consument diezelfde prijswinnaar vervolgens links liggen omdat de appel wat vettig aanvoelde. James Grieve verloor terrein vanwege zijn gevoeligheid voor schurft en het feit dat het fruit niet allemaal tegelijk rijp was (zgn. "doorplukker"). Voor de teler reden genoeg om over te stappen op andere soorten. Teelde de fam. Zevenbergen na de oorlog veel Comtesse de Paris, vanaf 1963 was het

voornamelijk Doyenné du Comice. Een peer die nog altijd verkocht wordt in Nederland.

Overigens wordt het overgrote deel van Nederlandse appels en peren geëxporteerd. Dat geldt ook voor de peer Sweet Sensation die bij Zevenbergen wordt geteeld. Deze zoete peer is zeer geliefd in Zuid-Amerika, maar laat zich daar niet telen vanwege de hoge temperaturen.

Eind jaren '70 dalen de prijzen voor het fruit als gevolg van overproductie. Het invoeren van de rooipremie door de EEG is een uitkomst voor telers die geen fatsoenlijke boterham meer verdienen met de fruitteelt. Veel oudere bewoners van ons eiland denken nog wel eens met weemoed terug aan de tijd dat de Hoeksche Waard voor een belangrijk deel bestond uit (hoogstam) boomgaarden.

Telers zoals Zevenbergen is het gelukt om door de tijd heen het bedrijf gezond te houden. Innovatie én samenwerking met collega's speelt daarbij een belangrijke rol.

Van hoogstamfruit zijn de professionele telers al lang afgestapt. Veel te bewerkelijk én het duurt jaren voordat een boom een aardige opbrengst heeft. De tegenwoordige laagstammen geven al na 1 à 2 jaar een goede oogst. In een productieboomgaard met 2000 bomen per hectare kan de opbrengst tegenwoordig oplopen tot zo'n 40-50 ton per hectare! (Afhankelijk van het ras en het seizoen.)

Telers als Zevenbergen zijn namelijk minder afhankelijk van natuurlijke processen: stuifmeel uit China en een vernuftige 'bij' (zie foto) verzekeren de teler van een goede bestuiving.

Ter vergelijking: De fruitbomen van HWL zijn voor een goede bestuiving afhankelijk van (liefst wilde) bijen. Zij worden actief als de temperatuur tenminste 9°C is. Staat de appelboom vol in bloei, maar blijft de temperatuur achter zoals in 2023 het geval was, dan wacht ons een slechte oogst.

Behalve dergelijke technische innovaties in de professionele fruitteelt

HWL-kwekerij nabij het NLC...

ervaar ik ook andere ontwikkelingen op het gebied van vruchtbomen: Het valt mij op dat veel particulieren met wat grotere percelen kiezen voor het aanplanten van hoogstamfruit. Een landschappelijke aanwinst die volledig past binnen de historie van de HW.

Ook het aanplanten van voedselbossen komt meer en meer in de belangstelling. Het is méér dan op duurzame wijze voedsel produceren: vanwege de diversiteit vormt een voedselbos een krachtig ecosysteem. Een krachtig ecosysteem wordt gekenmerkt door het feit dat het zichzelf in evenwicht houdt. Plagen worden daarbij op natuurlijke wijze bestreden door plaagdierbestrijders (bijv. lieveheersbeestje

versus luis; gaasvlieg versus eikenprocessierups).

Dit brengt mij op de volgende gedachte voor de toekomst van de werkgroep Fruit & sap: "Misschien dat we onze locaties met appel- en perenbomen kunnen verrijken door ook andere bomen en struiken aan te planten met eetbare vruchten. Wellicht behoeden we daarmee onze appelbomen voor een volgende aanslag door de spinselmot."

Machinale bestuiver vervangt de bij...

Aan de wieg van HWL: Flip Scherbeijn

Door: Wim de Jong

Hoekschewaards Landschap telt nog heel wat leden die ooit aan de wieg van onze vereniging stonden. In deze interviewserie eren we ze voor hun aandeel in de geschiedenis van HWL, en voor hun inzet voor de natuur in onze streek. In deze 7de aflevering op rij: **Flip Scherbeijn**, bij iedereen binnen en buiten HWL bekend als ‘de bomenman’.

Een Rotterdammertje in de Hoeksche Waard | “Ik ben Rotterdammer van geboorte, maar kwam van kinds af aan al met grote regelmaat in de Hoeksche Waard. Al vanaf mijn zesde jaar nam ik vaak deel aan de fietsspeurtochten, die vanuit het Zuider Volkshuis in Vreewijk naar Het Reigersnest aan de Binnenmaas werden georganiseerd. Zo is mijn liefde voor de natuur en voor de Hoeksche Waard opgebloeid. Als leerling van de tuinbouwschool in Barendrecht bleef ik er ook altijd weer naar terugkeren. Veel praktijkonderricht werd bij agrariërs in de Hoeksche Waard gegeven.”

Aanpakker | “Het aannemersbedrijf in Zwolle, waarvoor ik werkte, ging failliet in een economische recessie. Ander werk was er in die omgeving niet voor me. Ik ben van aanpakken, dus als werkloze was ik al jaloers op de vuilnisman, weet je wel. Ik verlangde terug naar de Hoeksche Waard. Uiteindelijk ben ik in die periode door de gemeente Heinenoord aangenomen als meewerkend voorman in het groenbeheer. Fantastisch. Een uitdaging

om bijvoorbeeld bij de peuterspeelzaal een tuin aan te kunnen leggen die wat meer bood dan alleen maar een zandbak en tegels.”

Bomenman | “Met het aanleggen van groen was ik terug bij waar mijn hartstocht lag. Maar ik wilde me ook dolgraag in de boomverzorging gaan bekwamen. Die kans kwam toen ik me kon inschrijven voor een cursus in Dordrecht. Met de cracks die er lesgaven, was ik er helemaal op mijn plek. Lid van HWL was ik al toen ik vanuit Zwolle naar Heinenoord verhuisde. Ik begon in de vereniging met het beheer van de dijken en het zagen en knotten. Vervolgens kreeg ik ook in het HWL-bestuur de verantwoordelijkheid voor het onderhoud van de bomen. Dat is nu al 21 jaar het geval, en nee, dat gaat nooit vervelen. Die liefde verdwijnt niet, ook al omdat ik altijd met de allerbeste bomenklimmers van Europa heb mogen werken.”

Het tijt keert ten goede | “Ik heb vaak en hard moeten knokken voor het behoud van de bomen in de Hoeksche Waard, absoluut! De di-

“Ik ben van het aanpakken, dus als werkloze was ik al jaloers op de vuilnisman...”

versiteit is al niet zo groot, en er is in de loop der jaren ook heel veel gerooid. We hebben hier ooit schitterende iepen gehad, maar daarvan zijn er niet zo veel meer. Dijken waar ooit vijf rijen met verschillende soorten hout stonden, zijn leeggezaagd. Je hebt al je invloed nodig om er ook weer nieuwe aanplant en wat meer diversiteit voor terug te krijgen. Maar het tij keert ten goede. Zo hebben we het als HWL voor elkaar gekregen om aan de Veerweg in Numansdorp nieuwe knotwilgen te kunnen aanplanten. Ze zijn opgekweekt in Klaaswaal. Het zijn zulke fijne exemplaren, perfect om de grond op zijn plaats te houden. Ook van de talloze essen op het eiland hebben we heel goede soorten."

Favoriete plek | "Dat is de Binnenmaas. Het landschap als geheel, de rietkragen, en uiteraard de appelbomen van de Ritselaarsdijk. De monumentale appelbomen die er ooit stonden, zijn gerooid. Maar we hebben er daar met subsidie nieuwe voor in de plaats kunnen zetten. Die onderhouden we zelf al zo'n vijftien, twintig jaar en we persen er ons eigen sap van."

Grootste triomf | "De omschakeling die we als vereniging in het bomenbeleid in de Hoeksche Waard tot stand hebben gebracht. Dat geldt ook voor hoe we al het hout verwerken. Toen ik in de vereniging aan de slag ging, werden de bergen takken nog met autobanden, papier en dieselolie ver-

brand. Dat kon echt niet, het was echt verschrikkelijk. Mede dankzij de moderne machinerie waarover we als HWL konden gaan beschikken, hebben we daarin een belangrijke professionaliseringsslag gemaakt. Al het grote wilgenhout gaat naar Van Aalsburg in de Betuwe, dat het gebruikt voor de aanleg van waterwerken. De kleinere takken leveren we al jarenlang aan dieren- en vogeltuin Blijdorp, waar het wordt gevoerd aan de nijlpaarden, de giraffen, bizonnen, kleine knaagdieren en vogelsoorten. Wat overblijft wordt vermalen en weer gebruikt om de vlinderkas te verwarmen."

HWL, 50 jaar voorloper in ecologisch beheer!

Door: Cees Mesker

Al bij de pioniers van de natuur- en milieubescherming in de Hoekschewaard was er grote interesse in het beheer van landschapselementen, met name onderhoud van knotwilgen en later ook beheer van dijkvegetaties. Net als in de rest van Nederland was er in de jaren 70 van de vorige eeuw een grote achterstand in het onderhoud van knotwilgen en dreigden honderden knotwilgen te bezwijken onder een te zware kroon.

Na de totstandkoming van de Vereniging HWL (1982) werden de knotters ondergebracht in werkgroepen en ontstond er een groepje dat zich bezig hield met het maaien en af hooien van dijkpercelen. Dit gebeurde in het begin met handgereedschap en tweedehands maaimachines (1-assige motormaaier met een messenbalk). Een coördinator regelde de planning van het maaien en hooien en zorgde voor voldoende vrijwilligers.

De ommekeer

Eind jaren 90 kwam er een discussie op gang bij de werkgroep beheer en het bestuur of we op dezelfde manier door moesten gaan. Vooral door de vraag van de overheden was het aanbod van terreinen zodanig dat dit niet meer met vrijwilligers te behappen was. Er kwam een project uitgedacht door Joost Kievit (Beheer +), dat niet alleen door iedereen omarmd werd, maar gelukkig ook voldoende (subsidie) gelden genereerde om uitgevoerd te worden.

In 2002 werd het beheer van natuurterreinen geprofessionaliseerd. Een nieuwe uitvoeringsorganisatie, de Stichting Natuurbeheer Hoekschewaards Landschap, werd opgericht. Een betaalde meewerkende coördinator werd aangesteld en oproepkrachten geworven voor het uitvoeren van de beheer werkzaamheden. In 2006 werd ondergetekende gevraagd om beheerder te worden van alle terreinen van HWL.

Het machinepark werd vernieuwd en uitgebreid. Hierbij werd principieel gekozen voor kleinere machines. Voor de inzet van trekkers en grotere machines werd in eerste instantie structurele samenwerking gezocht met boeren in de streek. Via de boeren coöperatie Delta Natuur Beheer werden hiervoor afspraken gemaakt. Ondertussen is

het machinepark uitgebreid met een kleine tractor, met bijbehorende maaibalken en bandhooiers, die het werk op de kwetsbare terreinen en steile dijktafstanden prima uit kunnen voeren.

Schapen

Voor de inzet van vee (schapen) bij het beheer van terreinen werd in de beginjaren veel samengewerkt met boeren. Vanaf 2014 beschikt HWL over een kleine kudde (circa 10) Schoonebekers schapen, die ingezet werden op dijken, die moeilijk te maaien zijn. In de loop van de jaren is gebleken dat het onderhouden van de rasters, het omweiden en het toezicht op de schapen een flinke aanslag waren op de werktijden van de beheerder en vrijwilligers. Ook de effecten van de beweiding m.b.t. biodiversiteit bleken niet aan de verwachtingen te voldoen. Anno 2023 speelt beweiding van schapen nog maar een kleine rol.

HWL bood haar diensten aan bij de gemeenten (gelukkig nu maar 1), het waterschap en (het toenmalige) Groenbeheer. Ook particulieren gingen hiervan gebruik maken. Het areaal aan door HWL beheerde natuurterreinen groeide in 2 jaar van 30 naar ruim 100 hectare. Inmiddels is dit gegroeid tot ruim 200 hectare. Dit was mede te danken aan de viering van het 25-jarig jubileum van HWL, waar als cadeau

'Bloemrijke' tractor...

gevraagd werd om voor elk jaar 1 ha nieuwe natuur toe te voegen aan het areaal beheergebied van HW.

Argusvlinder en Vlietproject

In de jaren 90 van de vorige eeuw zijn vooral in het oostelijk deel van de Hoeksche Waard nieuwe natuurterreinen aangelegd. Dit project, Argusvlinder genoemd, leverde veel lintvormige natte en droge

natuur op, die uitgegroeid zijn tot Biesboschachtige natuur met hooilandjes, natte oevers, eilandjes en veel ruigte en wilgenstruweel. In het westelijk deel van onze waard is daarna een tweede krekensproject uitgevoerd, het Vlietproject dat voor toename van ruim 130 ha nieuwe natuur opleverde. HWL voert vooral het beheer uit op de drogere bloemrijke graslanden voor de twee eigenaren, de Gemeente Hoeksche Waard en waterschap Hollandse Delta.

Boombeheer

Dankzij HWL is de knotwilg voor het landschap van de Hoeksche Waard behouden gebleven. Vanaf 1973 onderhoudt HWL bijna alle knotbomen in de streek. In totaal gaat het om circa 2500 knotten. De meeste knotbomen staan langs dijken, wat extra voorzieningen met zich mee brengt m.b.t. veilig wer-

bomen, naar Diergaarde Blijdorp. De laatste jaren worden bossen opgehaald door een aannemer, die de takken verkoopt aan projecten t.b.v. waterwerken in Europa.

Voor het onderhoud van de knotbomen en de beheerderreinen heeft HWL ruim 200 vrijwilligers verdeeld over zeven verschillende werkgroepen aan het werk in het winterseizoen, al jaren lang aangestuurd door knotbaas Flip Scherbeijn..

Aan de Ritselaarsdijk beheert HWL ongeveer 90 hoogstam appelbomen, waarvoor van het waterschap een vergoeding verkregen wordt. De hoogstam fruitbomen betreffen vooral oude rassen. Naast het belang voor de natuur zijn het ook cultuurhistorisch belangrijke landschapselementen. Voor het onderhouden van de fruitbomen is specifieke expertise nodig. Deze is binnen HWL in een aparte werkgroep aanwezig, al jarenlang aangestuurd door **Gaëlle Cagé**. Het beheer bestaat uit snoeien, plukken en verwerken van het fruit tot sap en nieuwe aanplant. Aan de Zuiddijk in

margriet, agrimonie, aardaker, rolklaver, kruisdistel, kattendoorn en wilde marjolein op de dijken voor de Hoeksche Waard behouden gebleven. Vlinders, hommels, bijen en andere insecten profiteren hier van. Dat geldt ook voor vogels en zoogdieren.

Anno 2023 beschikt HWL over een professionele organisatie voor het beheren van natuurterreinen en landschapselementen met een groot draagvlak in de streek. Een goede samenwerking met lokale boeren is hierbij cruciaal. Natuurterrein en akkerland grenzen vaak zonder afscheiding aan elkaar. Goed nabuurschap en begrip voor elkaars werk zijn dan van groot belang. Met de overheden, Waterschap Hollandse Delta en de Gemeente Hoeksche Waard is in de loop van de jaren een gezonde samenwerking ontstaan met oog voor elkaars belangen.

Met de opvolging van **Chiel Visser** als nieuwe beheerder in 2021, kan HWL hoopvol naar de toekomst van het groenbeheer in onze waard kijken.

Chiel Visser, de nieuwe beheerder, maaiend op De Staart...

Argusvlinder, voorjaar...

ken. Ook in de krekennatuur van Argusvlinder en Vlietproject staan ondertussen honderden knotbomen.

Daarnaast zijn vanaf de beginjaren van HWL enkele grienden in onderhoud bij knotgroepen, hier gaat het om nog eens honderden stobben, die in een driejarige cyclus geknot worden. Rechte staken worden verkocht in bossen, een deel van het overig hout gaat, ook van de knot-

Binnenmaas onderhoudt HWL sinds enkele jaren een veertigtal hoogstam perenbomen, die ook door HWL zijn aangeplant.

Beheer HWL meerwaarde voor de natuur

Hoekschewaards Landschap heeft ruim veertig jaar ervaring in het beheren van dijktaaluds, kreekoevers en landschapselementen. Op dit moment beheert HWL bijna 40 hectare aan dijken. Dankzij dit beheer zijn specifieke plantensoorten zoals

Blik vooruit...

Daar waar we begonnen zijn als pionier in de Hoeksche Waard, zien we om ons heen dat ecologisch beheer bij steeds meer partijen een belangrijke plaats inneemt. De uitdaging is hoe we als zeer kleine organisatie voorop kunnen blijven lopen in de ontwikkelingen en schaalvergroting die ook de groene sector treft, waarbij er steeds meer eisen worden gesteld vanuit de opdrachtgevers.

Uilen in de Hoeksche Waard

Door: Ruud Polderman (coördinator uilenwerkgroep)

Uilen vormen een onmisbare schakel in de biodiversiteit en het binnen de perken houden van de hoeveelheid muizen en daarmee zijn ze zeer de moeite waard om de populatie in stand te houden.

De doelstelling van de uilenwerkgroep is het uilenbestand in de Hoeksche Waard op peil houden en zo mogelijk te laten groeien. Daar is ook geduld bij nodig; bij Janus werd de steenuilenkast pas na ruim tien jaar bezet, maar die zijn wel gebleven. Inmiddels zijn er vele kasten voor steenuilen en kerkuilen bijgeplaatst. Kasten die door de vrijwilligers zelf zijn gemaakt veelal van afvalhout en gekregen verf en dakleer.

Historie

In 1985 is bij Hoekschewaards Landschap de vogelwerkgroep opgericht. Kort daarop zijn Janus Verkerk en Cees Mesker begonnen met het in beperkte mate van het ophangen van nestkasten van steenuilen en kerkuilen. Van de steenuilenkasten was er al snel een aantal bezet. Bij de kerkuil werd pas in 2000 het eerste broed-

Jonge Steenuil...

geval vastgesteld in een boerenschuur op Zwartsluisje.

In 2013 werd op Initiatief van Janus een uilenwerkgroep gevormd met de bedoeling de werkzaamheden voor de uilen uit te breiden in de hele Hoeksche Waard. Na wat wisselingen zijn er nu zo'n 15 vrijwilligers actief.

In 2023 hebben we inmiddels een aantal van 34 steenuil territoria en 47 kerkuil territoria kunnen vaststellen.

In het begin waren we blij met elk verzoek een kast te plaatsen, maar nu zijn we wat kritischer op de locatie, omdat de biotoop ook geschikt moet zijn. Voor steenuilen is dat een rustig wat rommelig erf met liefst hoogstam fruitbomen, kort gras met een paar schaapjes en een houtril waarin muizen kunnen leven. Ook oude knotwilgen zijn populair, maar ook andere bomen komen in aanmerking als de verdere omstandigheden goed zijn. Het komt ook regelmatig voor dat steenuilen onder een houtlijst van een schuur broeden. Voor kerkuilen heeft een donkere zolder van een (landbouw)schuur de voorkeur. De uilen veroorzaken met een open zolder wel wat overlast met poep en braakballen maar menige uilenbezitter neemt dat voor lief. Een enkele keer bevestigen we de kast rechtstreeks tegen de buitenmuur met een koof tegen de kauwen. Ook zijn er enkele bosuilenkasten geplaatst, maar bosuilen zijn vaak een bedreiging voor de steenuilen. Ransuilen broeden in oude kraaiennesten en niet in holten.

De broedresultaten wisselen met de jaren. Veel hangt af van de

Jonge Kerkuil...

weersomstandigheden, maar vooral van het muizenbestand. In muizenrijke jaren zijn er meer broedgevallen en meer jongen per broedsel. Steenuilen broeden in de regel maar een keer per jaar, maar kerkuilen kunnen meerdere keren per jaar broeden en jongen grootbrengen tot wel drie keer zoals in 2017 is gebeurd. Zo mogelijk worden de steenuilen en kerkuilen geringd ter aanvulling van het broed biologisch onderzoek. Zo kunnen we onderzoek doen naar de verspreiding en overleving van de uitgevlogen jongen.

De gegevens worden opgeslagen en via nestkaarten doorgestuurd naar Sovon Vogelonderzoek Nederland.

Ransuilen en bosuilen volgen we niet actief. We schatten de populatie ransuilen op rond de 14 en bosuilen op ongeveer 10 territoria. Deze uilen worden echter niet actief gevolgd en vermoedelijk zijn het er meer. We zijn hierbij afhankelijk van de meldingen op uilen@hw.nl.

Voor de steenuilen en kerkuilen zijn

Aantal jonge uilen Hoeksche Waard

we wel het hele jaar actief. Het begint in het voorjaar met het afspeken van geluid van de steenuil op de openbare weg, hopen op een reactie, zodat we weten waar er een steenuil aanwezig is. In mei en juni worden de kasten van steenuilen en kerkuilen gecontroleerd, zo nodig schoongemaakt of als er broedgevallen zijn bij de steenuilen zo mogelijk geringd. In juli zijn de kerkuilen aan de

beurt om te ringen. In september de controle bij de kerkuilen op een 2^e broedsel en kasten schoonmaken. In het najaar ook kasten schoonmaken, repareren, nieuwe ophangen of vervangen. Door een sponsor beschikken we nu ook over klimmaterialen zodat we veiliger kunnen werken bij die hoge kasten.

Bij de kerkuilen worden de braakballen geraapt voor onderzoek

door de zoogdierenwerkgroep. Hierbij wordt een overzicht gemaakt van alle prooidieren, voornamelijk muizen en waar deze voorkomen.

Uilen zijn vaak wat mysterieuze vogels omdat ze vaak in de schemering of in de nacht op jacht gaan.

Voor meer info naar uilen@hwl.nl.

TAKKENFEEST

Hoeksche Waard 2023

Aan de wieg van HWL: Ben Dolaard

Door: Wim de Jong

Als hekkensluiter van deze interviewserie, van leden die ooit aan de wieg van onze vereniging stonden, hen eren voor hun aandeel in de geschiedenis van HWL en voor hun inzet voor de natuur en het dorpssschoon in onze streek Hoekschewaards Landschap, is **Ben Doolaard** uit Oud-Beijerland. Hij maakte vanaf het allereerste begin van HWL deel uit van het bestuur en bleef dat tot in de jaren negentig. Uiteraard is hij ook nog altijd lid van de vereniging.

Geboren en getogen Oud-Beijerlander | *"Mijn familie woont hier al 300 jaar. Zelf ben ik ook een Oud-Beijerlander in hart en ziel – ja, tot in mijn darmen. Ik ben ten zeerste aan mijn dorp verknocht en aan de natuur in deze omgeving. Als jongen al was ik dagelijks in de uiterwaarden te vinden. Altijd buiten. Vogels kijken. Ik heb het oude boekje nog waarin ik al mijn waarnemingen noteerde."*

Afbraak en verrommeling | *"Mijn inzet voor het behoud van het historisch dorpssschoon in de Hoeksche Waard begon ook in Oud-Beijerland. Met de stichting die we daarvoor met een aantal mensen uit het lokale bedrijfsleven hadden opgericht, bonden we eind jaren zestig, begin zeventig de strijd aan tegen de sloop van de monumentale huizen in de Peperstraat. In die tijd werd op het eiland namelijk niet alleen het landschap verrommeld, maar gingen ook talloze oude pandjes en boerderijen tegen de vlakte. De wet op de ruimtelijke ordening was er nog niet. Gemeenten konden gewoon afbreken wat ze wilden."*

Samenwerking | "Terwijl Hoeksche Waards Alarm in dezelfde periode herrie maakte over de voorgenomen aanleg van een zeehaven, het storten van vervuild havenslib in de buitengebieden en de bouw van een atoomcentrale op Tiengemeten, knokten wij tegen de kaalslag in de dorpen zelf. Totdat we ons, samen met Hoeksche Waards Alarm, aansloten bij Hoekschewaards Landschap. Als eerste voorzitter van HWL overtuigde Albert van Alphen ons ervan dat het tegen de haren instrijken van de overheid niet altijd het gewenste resultaat opleverde. Zijn adagium; in plaats van de politiek steeds maar dwars te zitten, konden we ook streven naar samenwerking en beleidsbeïnvloeding."

Milder, vriendelijk, minder alarmerend | "Daar was uit strategisch oogpunt natuurlijk veel voor te zeggen. Want de wethouder tegen wie

je vandaag actie voerde, kon je morgen weer nodig hebben voor een subsidie of donatie. We werden in onze strategie dus wat milder en vriendelijker, wat minder alarmerend z gezegd. Dat scheelde ook in de verhoudingen tussen HWL en de agrariërs in onze streek. Boeren stonden soms nogal vijandig tegen bijvoorbeeld ons pleidooi voor biodiversiteit in het landschap."

Dierenarts én actievoerder | "Een HWL-coryfee als Cees Blok heeft die vijandigheid als dierenarts wel ondervonden. Hij was consequent tegen het gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen in de landbouw. Maar alle boeren die insecticiden spotten waren óók klant van 'm. Dat heeft nog wel wat weerstand opgeleverd. Boeren waren altijd gewend geweest hun eigen gang te kunnen gaan."

Wilgen knotten | "Een van de eerste gemeenschappelijke activiteiten van HWL was het wilgen knotten. Dat vonden de boeren van de Hoeksche Waard wel wat: vrijwilligers die meehielpen in het beheer van het land. Er ontstond draagvlak. Boeren die ooit faliekant tegen HWL waren, kwamen ineens vragen of er ook geen klussen voor hen waren. De afgelopen jaren hebben we menig een van hen ingeschakeld voor het landschapsonderhoud. Konden we ze voor korte tijd inhuren als loonwerker voor bijvoorbeeld het maaien van de dijken. Zo is het mes aan twee kanten gaan snijden."

Een baan ernaast | "Het is later allemaal wat professioneler geworden, maar in de eerste jaren was je als HWL-bestuurder vaak tot diep in de nacht met elkaar in overleg. Ik was zelfstandig ondernemer, maar had ik als penningmeester van de vereniging echt een baan ernaast. Als Cees Blok vanwege een koeienoperatie te laat op een HWL-vergadering kwam, begon je met z'n allen weer bij agendapunt één. Hetzelfde gold voor huisarts Van der Lee, wanneer die zich na een bevalling halverwege bij een vergadering aansloot."

Hechte vriendenclub | "Dat ik nog steeds lid ben van de vereniging is op zich niets bijzonders. Het is kenmerkend voor een hechte organisatie als de onze. Het is één grote hechte vriendenclub. Maar feit is ook dat de aanwas van jongere leden gering is. De jeugd heeft het te druk met allerlei dingen, maar ook onder de dertigers en veertigers is het moeilijk nieuwe leden te werven. De continuïteit is niet gewaarborgd. Daar maak ik me wel zorgen over, ja. Ik ben ook nog lid van een kerkgenootschap en daar ondervinden we hetzelfde eveneens. De middengroep is weg. Het is een maatschappelijk verschijnsel."

Klein Profijt | "Nadat mijn vrouw ziek werd en ik tegelijkertijd met pensioen ging, ben ik nog wel een paar jaar lid van het bestuur gebleven. Vanwege alle kennis die je ondertussen had opgebouwd, wilde en kon je je daar eerder ook niet zomaar uit terugtrekken. Als ik voor een project werd ingeschakeld, dan mocht je ook op me rekenen. Zo heb ik me onder andere belast met de fondsenwerving voor Klein Profijt. In de bouw ervan is ontzettend veel Hoekschewaards gevoel gestoken, met name door Joost Kievit en zijn kompanen. Het centrum draait nu ook als een tierelier. Het heeft echt zijn functie in de gemeenschap gekregen. Dat is voor mij een van de persoonlijke hoogtepunten in de geschiedenis van HWL."

"We waren in onze strategie wat minder vriendelijker, minder alarmerend z gezegd..."

HUISBLAD HWL

1982 - 2023

Van nieuwsbrief tot Waardzegger

Door: Piet Schram

M.m.v.: Ineke Moll, Iris van der Vlerk, Hanny Willemstein, Jan Plaisier en Joop Dijkshoorn.

Vanaf de eerste jaren was er bij het stichtingsbestuur van de toen nog hetende Stichting Hoekschewaards Landschap behoefte een eigen bulletin uit te brengen. Die bulletins verschenen in de regel 2 of 3 maal per jaar. Vanaf eind 1982 werd de vervangende "Nieuwsbrief" voor het eerst uitgegeven, eenvoudiger van uitvoering, slechts enkele aan elkaar geniete A4tjes, met de intentie deze zeker 6 maal per jaar uit te gaan geven. Uiteindelijk resulteerde dit in circa 12 pagina's gedrukte en verzorgde "Nieuwsbrief", met herkenbare omslag en advertenties om de kosten te drukken...

Knippen en plakken

"We beoordeelden de ingestuurde stukjes en deden de eindredactie, Mieke typte alles uit en zocht er de plaatjes bij. Alles was knip- en plakwerk. Ook haalde zij de nieuwsbrief weer op bij de drukker en kwamen wij weer bij elkaar om te stickeren en ze af te leveren bij de bezorgers in de verschillende dorpen. Mieke zat namens ons werkgroepje in het bestuur en handelde ook alles af met de drukker, drukkerij Van der Stoep aan de Blaaksedijk."

De eerste uitgegeven nieuwsbrief...

Aan het woord is Ineke Moll (redactielid 1984 – 2019). Eenmaal binnen de gelederen van de vereniging (na het volgen van een groencursus) werd een beroep op haar gedaan als redactielid bij de werkgroep, bestaande uit Mieke Tinge, Liesbeth Verkerk en Mary den Hollander, die de 'Nieuwsbrief' van de vereniging verzorgde. Toen Mieke onverwacht ging verhuizen naar Zeeland moesten haar taken worden overgenomen. Nog geen jaar in de Hoeksche Waard wonend, zat zij, voordat ze het wist, al in het bestuur en had de eindverantwoordelijkheid voor de nieuwsbrief.

Ineke: *"Ik kreeg een elektrische typemachine en ging aan de gang met knippen en plakken."*

In het begin kwamen we nog wel met z'n drieën bij elkaar om de ingestuurde stukjes onder de loep te nemen, maar dat verwaterde snel. Het gezamenlijk stickeren hielden we nog wel een poosje vol, want ondertussen konden we gezellig bijkletsen."

Begin negentiger jaren werd haar man Tomas Moll, inmiddels een collega van voorzitter Albert van Alphen, de eindredacteur. Ineke bracht zelf het eindresultaat op de fiets naar de drukker op de Blaaksedijk en draaide de adresstickers uit op Klein Profijt. Als alles klaar was, weer sorteren op dorp en dan

distribueren bij 12 bezorgers.

Transitie naar digitale opmaak

Begin jaren negentig deed ook bij HWL de computer zijn intrede. Niet iedereen kon daar direct mee uit de voeten. En toen er ook nog, door John Bakker geïntroduceerde software - Publisher, een applicatie van Microsoft - voor de opmaak van het blad werd aangedragen, hield Ineke het voor gezien.

Ineke: *"Tja, daar had ik even geen kaas van gegeten, maar mijn man Tomas vond het een leuke uitdaging. Dus werden de rollen omgedraaid: ik deed de eindredactie en hij de lay-out. Inmiddels kregen we de meeste stukjes via mail, werd er met echte foto's gewerkt en werd de typemachine echt overbodig. Nu bracht ik alles op een cd, later op usb stick, naar de drukker. En zo schreed de automatisering voort en ging alles via de elektronische weg."*

'HWL nieuws', zoals het verenigingsblad voor de ruim 1700 leden nu heette, kwam inmiddels al jaren uit onder regie van Tomas Moll, tot hij geheel onverwacht in maart 2003 overleed! Naast verdriet en ongeloof zat het bestuur met de handen in het haar, want wie moest de opmaak overnemen?

Iris van der Vlerk (redactielid 2003 – 2013): *"In diezelfde tijd had ik via*

HWL-nieuwsbrief in de verschillende uitvoeringen

mijn werkgever een cursus Publisher gevolgd en gaf aarzelend te kennen: 'ik wil er wel eens naar kijken.....' en zo begon een periode van ruim tien jaar redactie voor HWL nieuws. Tegelijk met mij bood Hanny Willemstein haar diensten aan en ook Aad Bruijnzeel voegde zich bij ons."

Al gauw werd duidelijk wie wat voor zijn rekening zou nemen. De opmaak via Publisher vergt wel enige affiniteit en ervaring met het programma. Naast correctiewerk zou Iris zich nu over de opmaak ontfemen, Hanny de correcties. Aad beoordeelde de kwaliteit van de aangeleverde foto's en was algemeen vraagbaak.

Het eerste obstakel was het achterhalen van de instellingen in Publisher wat lay-out betreft. Gelukkig had Thomas zorgvuldig eerdere uitgaven van 'HWL nieuws' op cd's gezet en konden alle belangrijke gegevens worden opgehaald, zoals marges, lettertype, vormgeving etc. De eerste uitgave van 2003 is helaas nooit uitgekomen, daar was de tijd te kort voor. Maar het zomer-nummer kon na weken ploeteren naar de drukker worden gebracht. Hanny en Iris waren best wel trots dat het hen gelukt was om een nummer uit te brengen dat liet zien dat er zorg aan was besteed; een soort eerbetoon aan Tomas Moll.

Distributie

Ineke: *"Vanaf dat moment hield ik me alleen nog met de distributie bezig, wat wel betekende dat de huiskamer 4x per jaar mudjevol stond met nieuwsbrieven. Ik haalde ze op bij de drukker, voorzag ze van adresstickers, sorteerde op dorp en postbezorging en zorgde dat alles op de juiste plek kwam."*

Maar ook daar kwam de klad in, de ene bezorger ging direct aan de slag en de andere had pas over twee weken tijd om te bezorgen. De leden kregen daardoor vaak te laat data van excursies, cursussen of lezingen door. Met instemming van het bestuur ging de redactie in zee met Sandd. Verzend klaarmaken, inclusief gecodeerde adresstickers, werd door WHW (het latere HWWerkt!) gedaan. Sandd kwam alles daar weer ophalen.

Ineke: *"Op de stickers moest er wel een code toegevoegd worden die we van Sandd doorkregen, elke keer een andere code. Met behulp van Aad Bruijnzeel kwamen we ook daar uit."*

In 2019 ging Sandd samen met PostNL en heeft Aad Bruijnzeel het uitdraaien van de stickers overgenomen.

Redactiesamenstelling

Net zoals vandaag de dag was er een aantal vaste artikelschrijvers en werd een maand voor sluitingsdatum voor de kopij een reminder gestuurd met het verzoek om kopij aan te leveren.

In die tijd werden, voorafgaand aan de opmaak, alle artikelen besproken tijdens een redactievergadering en de taken voor correctie verdeeld.

Na een aantal jaar werd de redactie uitgebreid en sloten Cobi Smit en Jan Plaisier zich aan. Jan heeft langzamerhand de taak van Aad overgenomen en ontfermde zich over het aanleveren en beoordelen van de foto's.

Jan Plaisier (redactielid 2007 – 2013): *"In die tijd werd kopij voor het verenigingsblad meestal zonder foto aangeleverd. Mijn taak als fotoredacteur was om een passende foto bij het betreffende artikel te zoeken, in het begin meestal op het internet. Enkele van deze foto's stuurde hij dan naar Iris. Zij maakt*

De verschillende gehanteerde formaten...

uiteindelijk de keuze voor een sprekende lay-out."

Later toen Jan zelf ging fotograferen en lid werd van de werkgroep Natuurfotografie van HWL, werd het wat gemakkelijker en gebruikte hij ook foto's van de werkgroep en van hemzelf.

Iris: *"Was het blad echt helemaal klaar, dan werd het op een usb stick gezet en werd bij drukkerij Van der Stoep in Strijen, met wie het HWL een prettige werkrelatie onderhield, ter plekke de gehele uitgave nog eens nagelopen en soms toch nog een foutje eruit gehaald."*

De redactie is inmiddels al enige jaren geminimaliseerd tot slechts 3 personen: samensteller/opmaker/acquisiteur, tekstcorrector en iemand verantwoordelijk voor de verspreiding en verzending.

"Waardzegger"

In de periode 2003 - 2013 heeft het

blad verschillende metamorfoses ondergaan. Van een tweekleuren druk in 2003 (blauw/wit met zwarte letters) en een apart formaat, groter dan A5, werd gekozen voor een uitgave volledig in kleur.

Iris: *"Dat was ook het moment om een andere naam te verzinnen voor HWL nieuws. In een uitgave konden de lezers namen opsturen. De redactie zou er dan een naam uitkiezen."*

Uiteindelijk was het Cobi Smit, die met de naam 'Waar(d)zegger' kwam! 'Waard' van de Hoeksche waard, 'waar' omdat het geen onzin is wat er staat, hoogstens een mening. 'Zegger' van 'zegt het voort'. Toch gaf de (d) bij sommige leden een irritatie omdat men de naam associeerde met waarzegger. De 'd' tussen haakjes is allang verdwenen en tot op heden heet het verenigingsblad, nog steeds Waardzegger.

Inmiddels was Iris naar Breda ver-

huisd en merkte zij dat de binding met de Hoeksche waard minder werd. Joop Dijkshoorn nam haar taak over. Hanny bleef nog een aantal jaar het correctiewerk voor haar rekening nemen.

Joop Dijkshoorn (eindredacteur 2013 – 2019): *"Na herhaaldelijke oproepen in de Waardzegger voor een redacteur, heb ik gereageerd. Eerst door de ballotagecommissie en ik werd aangenomen. Er werd niet verteld dat dit ook gelijk de samensteller, contact met de drukker en schrijversactiveerder betekende. Het hele circus werd opgetuigd, tekstverwerkingsprogramma geïnstalleerd."*

Het eindredacteurschap viel voor Joop in het begin niet mee. Bij zijn werkgever had hij meerdere malen het jaarverslag voor de ondernemingsraad gemaakt, maar nooit zelf iets hoeven te schrijven. Dat werd nu wel een terugkerende taak die mij in de loop der jaren steeds

beter afging.

Joop had ideeën. Op de vraag aan het bestuur of hij iets mocht veranderen aan de cover, kreeg hij als antwoord: "Jij bent de redacteur, doe je best!"

Dus kwam er een nieuwe voorpagina lay-out en bij ieder nummer veranderde wel iets. Sommige kleine dingen zagen de meeste lezers niet, maar andere zaken juist wel soms kreeg Joop kritiek, vaker complimenten. Leuk en een reden om door te gaan. Ook de redactiesamenstelling veranderde.

Jan: *"Nadat Joop het stokje van Iris had overgenomen, heb ik nog een aantal jaren met Joop samengewerkt. Mijn functie is toen langzaam wat doodgebleed. Steeds meer schrijvers voegden zelf een passende foto bij hun tekst en Joop vulde ook het e.e.a. aan. Dit alles bij elkaar gaf me het gevoel dat mijn werk overbodig was geworden."*

Andere drukkerij

Ondanks de tevredenheid van de vorige redactie over de goede samenwerking en het drukwerk van drukkerij Van der Stoep, kreeg de nieuwe redacteur geen warm gevoel van de prijs en kwaliteit van het drukwerk. Met toestemming van de penningmeester, resulteerde dat in de overgang naar een nieuwe drukker, na drie offertes bij verschillende drukkers, drukkerij Quadraat in Oud-Beijerland. Hoewel niet iedereen daar blij mee was, was de besparing groot.

Tot op de dag van vandaag wordt de Waardzegger bij Quadraat gedrukt. De samenwerking is uitstekend te noemen. Nagenoeg alle drukwerk van HWL wordt uitbesteed aan de drukkerij. Als gevolg van de alsmaar stijgende papierprijzen zijn de drukkosten echter hoog. Het hele proces van de realisatie van een Waardzegger is in al die jaren nauwelijks veranderd en duurt, vanaf de deadline, ongeveer 4 weken: een week voor opmaak (lay-out), een week voor correctie en afronding, een week voor de druk, ruim een week voor verzendklaar maken (door HWWerk!) en daadwerkelijke verspreiding (door vrijwilligers) en verzending.

Ondanks dat de oplage elk kwar-

taal stabiel blijft (ca. 1800), lopen de drukkosten wel op. Inmiddels gaat bijna 20% van het HWL-lidmaatschap naar de Waardzegger, het enige dat een lid dus direct terug ziet in de vorm van dit verenigingsblad!

Terugblik

Iris: *"In die jaren hebben we veel opgestoken op tal van gebied en kijken we met veel plezier terug op onze tijd in de redactie van HWL-nieuws en de Waardzegger."*

Ineke: *"Het blad heeft een enorme ontwikkeling doorgemaakt en is er alleen maar mooier op geworden."*

Nadat Joop al enige jaren had aangegeven te willen stoppen als eindredacteur en, zonder resultaat, diverse oproepen voor een nieuwe redacteur in de Waardzegger waren verschenen, meldde tenslotte eind 2018 zich een kandidaat.

Piet Schram, (vanaf 2019 de eindredacteur): *"Na 42 jaar terugkerend naar onze roots in de Hoeksche Waard leek het me leuk om iets voor HWL te gaan doen. Nadat ik lid was geworden en als vrijwilliger wat 'buiten' had gefreewheeld bij Beheer werd ik gewezen op de oproep voor redacteur. Ik had al enige jaren ervaring als redactielid/opmaker van verschillende maanden kwartaalbladen en dit leek me een aardige uitdaging voor een pensionado zoals ik."*

Piet kwam door de ballotagecommissie (Joop en Aad) en ging aan de slag. Net als Joop destijds had hij nieuwe ideeën. Het blad kreeg met instemming van het bestuur een A4-formaat en ook een andere cover, waarbij de 'oude' Waardzegger kenmerken wel de basis bleven vormen. De adverteerders (inmiddels 8) kregen een vaste plek op de laatste drie pagina's. Het blad groeide van 20, 24 tot zelfs 28 pagina's.

Joop: *"Hoe de huidige redacteur het voor elkaar heeft gekregen om een groot formaat te mogen maken, zal ik nooit achter komen. Het is mij nooit gelukt; maar wat is het een mooi blad geworden!"*

Piet (trots): *"Het is een mooi blad geworden, maar het binnenhalen van kopij gaat wel steeds moeizamer. Blijkbaar hebben de werkgroepen steeds minder te melden. Dat*

is jammer, dat het aantal bladzijden daardoor terugloopt, is dan onoverkomelijk."

De taken van de 3-koppige redactie is de afgelopen jaren ongewijzigd: 1 persoon neemt de redactie, grafische vormgeving en acquisitie voor zijn rekening, 1 persoon corrigeert de tekst en 1 persoon regelt de verzending en coördineert de verspreiding (door zo'n 30 vrijwilligers).

Naast de Waardzegger kent HWL tegenwoordig ook een digitale nieuwsbrief (welke verschijnt naar behoefte) en de website. Ook op diverse social media is HWL actief. Is dat allemaal geen bedreiging voor het bestaansrecht van de Waardzegger?

Piet: *"Er zijn binnen de werkgroep Communicatie goede afspraken wanneer wat en waarin/op berichten gepubliceerd worden. Actuele zaken komen niet in de Waardzegger, dan loop je achter de feiten aan. Urgente, bestuurlijke zaken komen in de nieuwsbrief. De website en de artikelen in Het Kompas zijn af en toe wel eens 'concurrerend'. Steeds meer (jongere) leden kijken nieuws op hun tablet of telefoon. Misschien is dat ook de reden waarom de kopij voor de Waardzegger terugloopt..."*

Over of er bij een volgend jubileum nog een Waardzegger bestaat, is de huidige redacteur sceptisch:

"Digitaal zeker, maar als ik reëel ben, zouden de stijgende drukkosten (papier wordt steeds duurder!), teruglopende kopij en toenemend gebruik van sociale media, vooral door de jongere leden, in de nabije toekomst wel eens kunnen leiden tot het besluit tot afschaffing van ons prachtige, papieren kwartaal-magazine..."

Op dit moment is 20% van het lidmaatschapsgeld jaarlijks benodigd om de Waardzegger in zijn huidige vorm te kunnen uitbrengen.

‘Vlinderman’ aan het woord...

Door: Ton Schilderpoord (werkgroep Vlinders en Libellen);

“De natuur heeft mij altijd al getrokken en sinds 2010 ben ik geïnteresseerd geraakt voor dagvlinders. In Italië heb ik de Koningspage mogen spotten en dat vond ik zo’n bijzondere vlinder, waar ik helemaal blij van werd. Daarna ben ik steeds meer dagvlinders gaan fotograferen en heb de namen erbij gezocht. In het Kompas las ik in 2013 een advertentie over een nachtvlindernacht. Er ging een nieuwe wereld voor me open, die van nachtvlinders uiteraard. Ik heb me gelijk aangemeld als vrijwilliger en later lid geworden van HWL. Niet alleen de dag- en nachtvlinders hebben mijn aandacht, maar heel het eiland Hoeksche Waard! Met mooie gebieden, zoals, de Borrekeken, Heemtuin, de Staart, het Groeneveld, de Buttervliet, Mijl- en Nieuwlandse bos, de Esschenplaat, Korendijkse Slikken e.d. Te veel om op te noemen. Daarbij fotografeer ik ook vogels, insecten, planten, paddenstoelen, enz..”

Aan het woord is **Ton Schilperoord**, eerst vrijwilliger en sinds 1 januari 2022 de huidige coördinator van de werkgroep Vlinders en Libellen.

Activiteiten werkgroep vlinders en libellen

Als werkgroep organiseren we gemiddeld zo’n 8 nachtvlindernach-

ten, waarvan na determinatie overzichten worden gemaakt van de verschillende nachtvlinders en hoeveel we hebben gezien per soort. In principe houden we 2 tot 3 vergaderingen om onze activiteiten te bespreken en elkaar te laten zien wat we aan vlinders en libellen hebben kunnen spotten. Elk jaar hopen

Ton Schilperoord, is geboren en opgegroeid in Zuid-Beijerland aan de Schenkeldijk. Nadat hij getrouwd was, woonde hij nog ca. 10 jaar in Zuid-Beijerland en verhuisde daarna naar Nieuw-Beijerland. Samen met zijn echtgenote kregen zij vier kinderen, drie jongens en een meisje. Ze verhuisden om een betere verbinding te hebben met Rotterdam, waar hij de laatste jaren (van in totaal 45) werkte als inkomstenbelastingsspecialist bij de Belastingdienst Grote Ondernemingen Rotterdam. Ook de kinderen studeerden allemaal in Rotterdam en wonen nu op zichzelf. Inmiddels zijn er zeven kleinkinderen, waarvan zij elke dinsdag van het jaar mogen genieten, totdat ze naar school gaan....

we zo’n 3 excursies te houden, vorig jaar bij het Groeneveld, het terrein HSL en de Buttervliet. Hiervan zijn verslagen gemaakt. Eén van de items was het zoeken van de Argusvlinder. Jammer genoeg hebben we die niet gevonden! In juli vorig jaar hebben we een minicursus dagvlinders gegeven en daaraan gekoppeld een excursie om te kijken of de cursisten de dagvlinders konden benoemen.

Op Tiengemeten en Tiendgorzen wordt in samenwerking met Natuurmonumenten door de werkgroep gemonitord op vlinders en libellen.

Per jaar schrijven we twee tot drie columns voor het Kompas. Elk jaar wordt een jaarverslag van onze activiteiten gemaakt.

Verschil met toen en nu

Toen: Het is bijna niet meer voor te stellen, maar jarenlang werd er in de werkgroep heel wat puzzelwerk verricht met veldgidsen om elke (nacht)vlinder van de juiste naam te voorzien. Kennisoverdracht hiervoor was een belangrijke activiteit binnen de werkgroep, evenals het excursieprogramma om de vlinders in het veld te bestuderen. Tijdens het excursieprogramma worden er ook aantallen geteld in de bezochte terreinen, om inzicht te krijgen in de vlinderpopulaties. Bij deze inventarisaties worden ook de libellen geteld.

Nu: Met de beeldherkenningssoftware op Waarneming.nl wordt vrijwel elke foto van een vlinder automatisch van een naam voorzien, het puzzelwerk is nagenoeg overbodig geworden. Libellen zijn echter heel beweeglijk en daardoor moeilijk te fotograferen, hiervoor is het nog steeds nodig om zelf kennis en ervaring op te bouwen om ze in het veld op zicht te kunnen determineren.

Vroeger werden de waarnemingen bij iemand privé van de werkgroep in een bestand gezet.

Schimmelspanner, op Klein Profijt

Agaatvlinder, Heemtuin te Piershil

De tellingen van dag- en nachtvlinder en libellen werden daarin bijgehouden. Deze waarnemingen waren niet door anderen raadpleegbaar. Nu hebben we afgesproken deze allemaal op Waarneming.nl te verwerken. Wanneer je een account aanmaakt, zijn alle waarnemingen raadpleegbaar. Ook kun je deze inzien alleen voor de Hoeksche Waard op:

<https://hw1.waarneming.nl/index.php>.

Korte blik op de toekomst

Gezien het geringe aantal vrijwilligers en de hoge leeftijd ben ik bezorgd of onze werkgroep over een aantal jaren nog bestaat.

We zien er enorm naar uit om nieuwe, enthousiaste vrijwilligers te verwelkomen in onze werkgroep Vlinders en Libellen.

'n Weerzien met de HW over een halve eeuw...

Introductie door Theo Schuurmans:

Een artikel schrijven over de Hoeksche Waard in 2073; een wel haast onmogelijke opdracht. Toch heeft ons gerespecteerde lid *Gerard Ouweneel* een poging gewaagd. Na lange tijd in zijn kristallen bol te hebben gestaard, heeft hij een grote duim ter hand genomen en is hij in de spreekwoordelijke pen geklommen. Natuurlijk is zijn verhaal fictie. In het geheel niet gebaseerd op de officiële visie van HWL. Toch schetst zijn beeld een mogelijk scenario voor een nog te ontwikkelen Hoeksche Waard. Ogenschijnlijk een zwart beeld. Het is dan ook een persoonlijke fantasie, uit zijn kristallen bol en, zoals gezegd, zijn duim. Het artikel biedt op zijn minst ruimte voor discussie. Tegenover dit verhaal kan namelijk een volledig tegengesteld droombeeld staan, uit weer een andere duim. De waarheid ligt mogelijk in het midden. Citaat Ouweneel: *"Óf ergens er tussen-in"*. Dat weten we niet. Kristallen bollen zijn doorgaans niet te vertrouwen.

Het is mei 2073. Herinneringen aan uitbundige voorjaarskleuren hadden *Somer* doen besluiten tot een uitstapje naar haar roots. Begin deze eeuw was zij geboren in de Hoeksche Waard, waar ze tot bijna haar twintigste woonde. Toen werd het Afrika. Nu terug in Nederland vestigde *Somer* zich in Noord-Nederland, waar het vrije zicht haar deed denken aan de ruimte die een halve eeuw geleden karakteristiek was voor het gewest van haar jeugd.

2023-2073

Door: Gerard Ouweneel

Bij de festiviteiten voor het vijftigjarig bestaan van Hoekschewaards Landschap verzocht het verenigingsbestuur de leden na te denken over hoe de streek landschappelijk en qua natuur er over nog eens vijftig jaar zou uitzien, in 2073 dus. Hier een visie, waarbij de auteur zich bewust is dat meerdere invalshoeken mogelijk zijn. Óf de streek is in 2073 nagenoeg opgeslokt door de Randstad. Óf in de komende halve eeuw gaat Den Haag en de streekpolitiek respect tonen voor de toebedachte status van nationaal landschap. Óf ergens er tussenin.

Destijds nam haar vader de kinderen en hun vriendjes mee naar vogelterreinen, naar het Oude Land van Strijen, de oevers van het Hollands Diep, naar Tiengemeten en de Korendijkse Slikken. Daar had hij de vogels gewezen, hen geleerd hoe die te herkennen en verteld over hun levenswijze. Zijn verhalen gingen over ganzen, kiekendieven, reigers en steltlopers. Hij was pessimistisch geweest over de toekomst van de streek en had voorspeld dat deze 'ge-IJsselmondiseerd' dreigde te worden. Ter illustratie had hij via 'topotijdreis' kaarten getoond over IJsselmonde aan het begin van de twintigste eeuw en 100 jaar later. "IJsselmonde is vol, kijk maar", had hij beweerd. Waarbij hij had laten zien hoe daar als gevolg van massale bebouwing de kaartkleur van groen naar rood was gegaan. *Somer* zag hij aankomen dat nu de Hoeksche Waard aan de beurt zou zijn.

Juist in het jaar van vertrek uit haar geboortedorp had de streekmilieuvereniging het vijftigjarig bestaan gevierd. *Somer* herinnerde zich dat, ter opluistering van dat jubileum, langs wegen en dijken van 'wilgenkunst' te genieten viel. Maar ook dat toen het verenigingsbestuur zich had afgevraagd hoe de

Hoeksche Waard er in 2073 zou uitzien. Met bezorgde ondertoon.

Omdat men in 2073 als niet-Hoeksche Waarder niet zomaar de autosnelwegen kon verlaten om de streek in te gaan had *Somer* voor haar 'trip down memory Lane' de auto op IJsselmonde moeten parkeren. Wél kon men als automobilist via de autosnelwegen de Hoeksche Waard passeren. Dat was over de allang verbrede A29 en ook via de A4 Zuid, waarvan het natuurlijk was gekomen. Daar waar deze uitkwam op de A29 was een groot verkeersplein aangelegd met de naam 'De Greup'. Plannen werden gesmeed voor een tweede, de streek of Putten doorkruisende autosnelwegweg, die Goeree-Overflakkee een rechtstreekse verbinding met de van mensen en hun attributen uitpuilende Rijnmond ging geven. Want nu ook de Hoeksche Waard volgebouwd raakte, keken planologen begerig naar de naar hun mening open ruimten van Overflakkee.

Driekwart eeuw geleden had een Haagse excellentie bij een streekbezoek de Hoeksche Waard de status van 'Nationaal Landschap' toebedacht. Al gauw bleek dat die gelofte sirenenzang geweest was. Een volgend kabinet had het departement van de bewuste excellentie, dat van Ruimtelijke Ordening, opgeheven. Al kort nadien bleek indringend dat een land waarin ruimte een schaars goed is een ministerie dient te bezitten dat zorgvuldig de regie voert over die weinige ruimte. De snelle 'verdozing' van tal van plekken in het Nederlandse landschap liet pijnlijk zien dat die regie ontbrak.

Komst A4 Zuid

De komst van de A4 Zuid samen met Haagse dwang pakte uit als de oorzaak van het dichtslibben van de streek. Die A4 Zuid bracht een

directe wegverbinding met Den Haag, dat met zijn hoognodig gemaakte uitbreidingen geen kant meer uit kon. De woningbouwachterstand in Zuid-Holland was zo hoog opgelopen dat, onder politieke druk, de centrale regering ertoe was overgegaan provincies een bouwplicht op te leggen, zulks ongeacht standpunten van lokale overheden. Door zijn directe begrenzing met de Randstad en de komst van die A4 Zuid had ook de Hoeksche Waard die verplichting moeten incasseren. Toen die Haagse dwang afkwam, hadden lokale politici ineens een gemeenschappelijk thema. Dat luidde: "Neen tegen de 'IJsselmondisering' van de Hoeksche Waard!" Daarmee waren ze te laat, waarbij een deel van de streekpolitici er blijk van gaf met hun klagen altijd kilo's boter op het hoofd te hebben meegedragen. Immers, toen omstreeks 2020 rond de woonkernen in snel tempo steeds ambitieuzer uitbreidingsplannen waren gerealiseerd, hadden ze hun mond gehouden.

Een krampachtige maatregel om iets eigens te houden, hield in dat Hoekschewaardse ingezetenen en regelmatig terugkerend verzorgingsverkeer in hun voertuig een chip hadden gekregen die de slagbomen van de afslagen vanaf de autosnelwegen deed openen. Voor 'ongechipte' auto's bleven die dicht. Het niet bezitten van die chip was een dagelijkse bron van geklaag, kritiek, malversaties, deining en een zwartboek aan ingezonden stukken in het streek huis-aan-huisje.

Somer bezat zo'n chip niet. Van daar dat ze haar auto had geparkeerd op IJsselmonde, bij een station van de *lightrail* die was aangelegd naar de Hoeksche Waard. Met Numansdorp als eindstation. Ze was uitgestapt bij het grote stations-complex met aanhorigheden dat verzezen was op de plek van het vroegere busstation Heinenoord. Mits men een abonnement bezat, kon men daar een elektrische fiets of mini-stekkerautootje oppikken. *Somer* had een vroegere vriendin geappt over haar komst. Deze was in de Hoeksche Waard blijven wonen en had dus die HW-toegangschip. De vriendin ging

destijds soms mee met de vogeltochten van *Somer's* vader. Nu, een halve eeuw later, stond ze met haar HW-chipstekkervoertuig van Chinese makelij op de P&R. Het weerzien was fijn. De Hoeksche Waard -tocht van 2073 met Somers netvliesbeelden van 50 jaar eerder kon beginnen.

Palmen en sinaasappelboompjes

Het was alsof ze een mega-Vinexstad inging. Weliswaar waren oude woonkernen te onderscheiden maar ze leken eilanden in een oceaan van woonwijken, sportcomplexen, parken en waterpartijen. Vooral die laatste waren er veel. En grote! Anno 2073 was water zo kostbaar dat het Waterschap had geëist voorzieningen te treffen voor wateropslag. In en rond de grote parkachtige woonsteden kwamen aan de recreatiefaciliteiten bijna geen einde: honden-uitlaatvelden, netwerken van fiets- en voetpaden, speelweides, kanovijvers, paarden-tracks, cyclocrosstracés, veldloop-paden, klauterbossen, motorcrossvoorzieningen, speciale velden voor dronevliegers en voorts nog bouwsels waarvan de vermaakdoelstellingen *Somer* ontgingen. En dat alles afgewisseld door horeca-zaken. Omdat het klimaat in Nederland subtropisch was geworden, verbaasde het niet palmen, sinaasappelboompjes en oleanderhagen te zien.

Ze kreeg te horen dat er Hoekschewaardse wijn onder het etiket Cromstrijen te koop was. Haar vriendin vond die best te drinken. Deze vertelde voorts dat toen de Randstad-tsunami op de streek afkwam het ledental van het Hoekschewaards Landschap enorm ging groeien. Ook de vriendin werd lid. De Hoekschewaarders hoopten met hun lidmaatschap de vereniging dusdanig te versterken dat er iets van het kostelijke wijde landschap met zijn fraaie dijkenpatroon en natuur behouden zou blijven. De verenigingsleden hadden overuren gemaakt en het was zelfs tot protesttochten gekomen, demonstraties waaraan boeren en burgers eendrachtig deelnamen. Met wisselend succes.

Inderdaad waren streekdelen aan de algehele verstedelijking ontkomen. Schilderachtige dijktracés gingen op slot voor doorgaand verkeer. Waarbij overigens parallel aan die dijksegmenten, om woonwijken heen, vervangende wegtracés waren aangelegd. Ook hadden planologen gepoogd molens, kerken en historisch waardevolle boerderijen te ontzien. Soms met enig succes. Meestal echter stonden deze displaced in woonwijken. Omdat juist molens en boerderijen ruimte als biotoop hebben, kwamen ze niet meer tot hun recht. De oudste polder van de streek, de St. Antonie, was als historisch monument aan de huizenzee ontsnapt. Somer herinnerde zich de heisa toen naast het ruim 700 jaar oude

kerkje in Sint Antonie een kolossale opslagloods was neergezet. Deze nam het zicht goeddeels weg. Het ding bleek nu foetsie, gesloopt uit eerbied voor de streekhistorie, verzekerde Somers vriendin. Het nabije Munnikenland en de Polder Westmaas-Nieuwland was veranderd in een huizenzee, evenals het noordwesten van het Oude Land van Strijen.

Zwarte ibissen en damherten

Omdat Somers vriendin lid was van HWL-werkgroepen kon ze vertellen over het reilen en zeilen van zoogdieren, vogels, insecten en flora in de gepasseerde decennia. Somers oren tuitten en ze wenste dat haar vader kon meeluisteren. Die verhalen gingen over otters op Tiengemeten, waargenomen wolven die de deining rond damherten hadden doen verstommen, over vogelgriep-pandemieën die de aantallen ganzen en meeuwen hadden gedecimeerd en, in het kielzog, ook roofvogelsoorten noodlottig waren geworden.

Maar Tiengemeten had wel broedende visarenden gekregen. En er hadden zich grijze wouwen in de streek gevestigd. De parken herbergden kolonies koereigers en zwarte ibissen en eindelijk waren er ooievaars komen broeden. Op initiatief van Hoekschewaards Landschap en in samenwerking met boeren, jagers en Staatsbosbeheer was het in de Mariapolder tot aanleg van een patrijzenparadijsje gekomen. Met hoopvolle resultaten.

Rijdend naar Numansdorp kwamen er meer herinneringen terug. Haar vriendin vertelde over het enthousiasme van insectendeskundigen die, dankzij de opwarming van het klimaat, ieder jaar nieuwe soorten vaststelden, zelfs oleanderpijlstaarten. Over het in haar jeugd gelanceerde Droomfonds Haringvliet vernam ze dat het van de plannen om via een spuiregiem van de Haringvlietsluizen eb en vloed terug te brengen weinig terechtgekomen was. Zoetwater was anno 2073 schaars en kostbaar. 's Zomers werd er bovenstrooms zoveel water afgenomen dat het Hollands Diep-Haringvliet tot een beschermd waterreservoir was verklaard. Van afvoer op de Noordzee was geen sprake.

In Numansdorp nam Somer de *lightrail*. Met naar binnen gekeerde blik reisde ze terug naar haar home in Noord-Nederland. Haar gedachten waren bij de streek en natuur waarin ze opgroeide.

Impressie van de toegang tot de Hoeksche Waard via de Heinenoordtunnel (A29) over 50 jaar...

Tijdens het jubileumjaar gingen vrijwilligers naar basisscholen in de Hoeksche Waard met diverse educatieprogramma's, waaronder 'de Hoeksche Waard over 50 jaar'. Bij deze lessen werd leerlingen gevraagd na te denken wat ze graag willen voor de Hoeksche Waard over 50 jaar.

Jop, Thijs, Ravi en Mees van basisschool de Tandem in Oud-Beijerland weten het wel:

Een McDonalds, grote bioscoop met minimaal 5 zalen, een outlet met grote merken (want nu moet je best wel ver rijden!), een klein voetbalstadion voor

een club die misschien hoog kan spelen en een JUMP XL voor de kinderen.

Daarnaast moet er ook nog duurzaam worden geleefd, met gras op het dak, want dan kan je meer groen kwijt. Ook moeten er meer ziekenhuizen komen voor als er iets uitbreekt, want door corona hadden we stress en toen moest er van alles worden gemaakt. Je kan ook meer op het water leven, want daar is veel ruimte! En om duurzamer te leven huizen uit de 3D-printer!

Het resultaat is hieronder afgebeeld.

Deze 3de en laatste speciale uitgave kwam tot stand met medewerking van de volgende personen:

- Harry van Waveren
- Leen de Zeeuw
- Jan Prince
- Wim de Jong
- Ben Dolaard
- Cees Mesker
- Cobi Smit
- Ruud Polderman
- Ton Schilperoord
- Ineke Moll
- Iris van der Vlerk

Samenstelling & vormgeving:

Piet Schram

Drukwerk:

Quadraat Grafimedia B.V.

Foto omslag:

Negentienmorgenvliet © Leen de Zeeuw

2023

50 jarig jubileum vereniging

2008

Officiële opening

2006

Hoecksche Waard officieel